

Прилог библиографији

ПРИНОС БИО-БИБЛИОГРАФИЈИ МЛАДЕНА ЦРНОГОРЧЕВИЋА

Ријетко се који самоук истакао на пољу српске историје и археологије, а ипак је тако брзо заборављен да му чак ни име не налазимо споменуто у нашим новијим енциклопедијама,¹ као што је то случај са учитељем Младеном Црногорчевићем. Ако изузмемо оно неколико некролога пригодном његове смрти,² ми немамо данас једне исцрпне биографије, а ни библиографије његових радова, па кад смо се позабавили проучавајући културни допринос Срба у Далмацији у XVIII и XIX стољећу, нијесмо могли мимоићи ни Младена Црногорчевића, који, премда је умро млад, у тридесет деветој години живота, написао је и успио да штампа повећи број радова који се односе претежно на територију Црне Горе и Боке Которске. Овом пригодном из наших биљежака видимо ово неколико штурних биографских података, као и библиографију његових радова, које је требало већ одавна објавити, али смо пропустили у очекивању да то учине позванији, па кад то не дочекасмо, објављујемо овај био-библиографски принос о Младену Црногорчевићу као наш дуг према том пиониру наше археолошке знаности.

А. Биографија

Младен Црногорчевић рођен је 10. јануара 1864. године у Перасту, а не 29. децембра 1863, како биљежи у његовој краткој биографији Никола Радојчић,³ који је тај датум рођења, по старом календару, узео из некролога објављеног од Ђорђа Стратимировића.⁴ И Антон Милошевић доноси да је Црногорчевић рођен 1864. године.⁵

Након завршене основне школе, у септембру 1879. уписује се у Учитељску школу у Арбанасима код Задра, гдје добија свје-

¹ Enciklopedija Jugoslavije 2, Zagreb, 1956, str. 492. — Enciklopedija Leksikografskog zavoda 2, Zagreb, 1956, str. 128.

² Српски глас, Задар, XXIII/1902, бр. 28. — Dubrovnik, Dubrovnik, XI/1902, бр. 29. — Srđ, Dubrovnik, I/1902, бр. 14, стр. 657—658. — Шематизам православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске за годину 1903, Дубровник, 1903, стр. 43—45.

³ Narodna enciklopedija I, Zagreb, 1926, str. 399. — Радојчић и датум смрти Црногорчевићеве биљежи по старом календару.

⁴ Шематизам православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске за годину 1903, стр. 43—45.

⁵ Hrvatska enciklopedija IV, Zagreb, 1942, str. 130.

доцбу о испиту зрелости 21. јула 1882. године.⁶ Исте године, 28. октобра, Котарско школско вијеће у Котору именовало га је одлуком под бр. 470 за учитеља у Пријерадима у Грбљу, гдје је ступио на дужност 5. новембра 1882. године. Неколико година касније, 15. априла 1886, постиже у Задру свједоцбу о учитељској способности. Наредне, 1887. године, 30. септембра, одлуком Котарског школског вијећа у Котору, под бр. 867, премјештен је у Радовиће у Кртолима, па је 26. октобра записнички предао школу у Пријерадима своме насљеднику и ступио на дужност у Радовићима 1. новембра 1887. године. За службовања у Радовићима Црногорчевић постиже, 22. новембра 1893. године, од Испитног повјеренства за пучко-грађанске школе у Дубровнику свједоцбу о учитељској способности за грађанске школе. Након тога је идуће, 1894. године, 16. септембра, одлуком Школског покрајинског вијећа у Задру под бр. 4425, именован за учитеља Грађанске учионице у Шибенику, па је рјешењем бр. 1342 од 29. септембра Котарског школског вијећа у Котору разријешен службе и након записничке предаје школе у Радовићима 2. октобра 1894. године ступио одмах на дужност у Шибенику, гдје остаје све до своје смрти.

Младен Црногорчевић се истицао као учитељ у својој струци. Већ друге године свога службовања узима живог учешћа у конференцијалном раду учитеља 1883. године, па је за тај свој рад добио писмену похвалницу од стране Покрајинског школског вијећа у Задру, коју му је уручило својим актом бр. 141 од 24. априла 1884. Котарско школско вијеће у Котору. Он добија похвалнице од Покрајинског школског вијећа у Задру за конференцијални рад учитеља 1891, 1892. и 1893. године, које му је такође уручило Котарско школско вијеће у Котору актима бр. 153 од 15. марта 1892, затим бр. 1815 од 13. јула 1893. и бр. 307 од 9. маја 1894. године. Он такође и пише о просвјетним приликама у Далмацији, као нпр. о сједници Учионоског земаљског вијећа у Задру 15. априла 1886. године,⁷ па о раду у школама у којима он службује.⁸ У једном од тих извјештаја ево како приказује успјех својих ученика на јавним испитима у Грађанској школи у Шибенику 10. аугуста 1895. године: „У том су се погледу особито одликовали ученици у одговорима из српско-хрватског језика. Њихови су нам одговори доказивали не само познавање језика и словничких правила него и народних умотворина: народних пјесама, басана, загонетака итд. Да је за то госп. учитељ М. Црногорчевић морао уложити доста труда и муке, да у младеначка

⁶ Све податке који се односе на службовање Младена Црногорчевића, као и дјелимични попис његових радова, црпемо из једне биљешнице у коју их је унио сам Црногорчевић, а налази се у Библиотеци Српско-православне црквене општине у Шибенику.

⁷ Objavitelj dalmatinski, Zadar, 1886, br. 31, dodatak.

⁸ Smotra dalmatinska, Zadar, VI/1893, br. 95; VIII/1895, br. 67; X/1897, br. 66.

срца усади љубав прама материнском језику, нитко не ће двојити. Получен успјех најбоља је његова награда“.⁹

Након што се јавио својим првим дописом у „Објавитељу далматинском“ у Задру 1886, Црногорчевић се јавља идуће, 1887. године дописом у „Господарском листу далматинском“, такође у Задру, одговарајући на једно питање из пољске привреде.¹⁰ Неколико година касније он ће у задарском „Српском гласу“ дати одговор на питање: „Шта ће да раде новинари који су већ ожењени?“¹¹ У истим новинама штампаће некролог Јовану Јавору, учитељу у Исламу у Равним Котарима у сјеверној Далмацији,¹² а затим међу домаћим вијестима исте године биљешку поводом одласка из Шибеника учитеља Дане Петрановића,¹³ који ће касније у истом листу написати некролог Младену Црногорчевићу. Исто тако Црногорчевић ће међу домаћим вијестима штампати у „Српском гласу“ биљешку поводом доласка у Шибеник бококторског епископа Герасима Петрановића 1896. године.¹⁴

Претежни дио радова Младена Црногорчевића је са подручја историје и архелогije и, како је добро запазио Никола Радојчић, премда је „био самоук, али се трудио да му описи и пријеписи буду точни и јасни“. Већину радова је објавио у „Шематизму православне епархије бококторске, дубровачке и спичанске“, затим београдском „Старинару Српског археолошког друштва“ у цетињском часопису „Просвјета“, а мањи дио по другим листовима и годишњацима. Најзначајнији су му радови: „Михољски Збор у Боци Которској“ (1893), „Манастири Паштровски у Боци Которској“ (1895), „Цркве у Лушгици“ (1898), „Цркве и манастири у Опћини Будванској“ (1901), „Манастир Савина у Боци Которској“ (1901) и „Цркве у Грбљу“ (1902—1903). Ако издвојимо напријед опоменуте ситне биљешке и извјештаје у задарским новинама „Објавитељу далматинском“ и „Смотри далматинској“, па у „Господарском листу далматинском“ и „Српском гласу“, можемо набројити педесет два што већа што мања прилога Младена Црногорчевића. Значај многих од ниженаведених Црногорчевићевих радова састоји се у томе што нам је управо његова марљива рука успјела да сачува опис многих споменика, који су данас неповратно пропали за нашу науку.

Умро је, како смо рекли, млад, у тридесет деветој години живота од туберкулозе 14. јула 1902. године, за вријеме боравка у Баошићима у Боци Которској.¹⁵

⁹ Smotra Dalmatinska, VIII/1895, br. 67.

¹⁰ Gospodarski list dalmatinski, Zadar, XVI/1887, br. 4.

¹¹ Српски глас, Задар, XVI/1895, бр. 9. Одговор је потписан шифром: X.

¹² Исто, XVI/1895, бр. 16. Некролог је потписан почетним словом презимена: Ц.

¹³ Исто, XVI/1895, бр. 42.

¹⁴ Исто, XVII/1896, бр. 18.

¹⁵ У сплитском часопису »Učiteljski glas« 1902. године, бр. 7—8, стр 208, стоји да је умро у „двигету младости дне 3. српња у Перасту“.

Б. Библиографија

1. Архиепископ пећки Евсевије скида проклетство стављено на Грбљане. Ш 1889, стр. 42—43.*)
2. Погодба од г. 1747 житеља села Ластве у Грбљу са иконописцем Ђ. Димитријевићем. Ш 1890, стр. 40.
3. Архитектурни фрагменти на Превлаци. С VII/1890, бр. 1, стр. 22—29.
4. Старинска окружница. (Писмо протопрезвитера Андреја Петровића из Котора 27. септембра 1801). Ш 1891, стр. 35—36.
Потпис: Мл. Црн.
5. Црква св. Срђа и Вакха на Подима, Ш 1892, стр. 38—40.
Потпис: Х. Овај потпис носе још радови под бр. 6, 8, 50 и 52.
6. Натписи. 1. (У цркви Рождества Богородице манастира Подластве у Грбљу). Ш 1892, стр. 40.
7. Старинске гробнице на Превлаци. С IX/1892, књ. 2, стр. 55—66.
8. Обновљење фил. цркве Усјековања св. Јована на Велиниће (горњи Ораовац). Ш 1893, стр. 44.
9. Михољски Збор у Боци Которској. С X/1893, књ. 1—2, стр. 1—73.
Постоји и сепарат.
10. Обновљење цркве. 1. (Парохијска црква св. Николе у Радованићу Луштитчком). Ш 1894, стр. 36.
Потпис: М. Ц. Ове иницијале носе још и радови под бр. 11—16, 20—22, 25—29 и 45.
11. Сушћепан. Ш 1894, стр. 40—42.
12. Нешто о Превлаци. Ш 1894, стр. 42—43.
13. Натписи и записи манастира Савине. Ш 1895, стр. 34—37.
14. Прилог за најновију историју Превлачку. Ш 1895, стр. 38—41.
15. Заселак и острво Жањица Луштитчког полуострва. П VI/1895, св. V, стр. 264—269.
16. Манастир Рождества св. Богородице у Грбљу. П VI/1895, св. VIII, стр. 426—429.
17. Црква св. Госпође у Кртолима. П VI/1895, св. IX, стр. 473—476.
Потпис: М. Цр.

* Кратиче:

Д — Dubrovnik (list).

ДК — Dubrovnik (kalendar).

Г — Гласник православне далматинске цркве — Задар.

ГЦ — Глас Црногорца — Цетиње.

П — Просвјета — Цетиње.

С — Старијар Српског археолошког друштва — Београд.

СГ — Српски глас — Задар.

Ш — Шематизам православне епархије бокопоторске, дубровачке и спличанске.

В — Весник српске цркве — Београд.

18. Манастири Паштровски у Боци Которској. С XII/1895, књ. 1—4, стр. 62—96.
19. Два старинска натписа из области негдашњег Михаљскога Збора у Боци Которској. В VI/1895, св. XI, Прилог стр. 1—19.
20. Манастир Градиште у Паштровићима. Ш 1896, стр. 41—47.
21. Биљешке о српским живописцима. Ш 1896, стр. 48.
22. Исправак. (О старинама манастира Савине). Ш 1896, стр. 49.
23. Црква св. Николе у Пелинову Грбаљском. П VII/1896, св. I, стр. 33—35.
24. Rabići. (Три податка Ф. М. Апендинија о Србима у Стону). СГ XVII/1896, бр. 14. Без потписа. Такође су без потписа и чланци бр. 35 и 47.
25. Цркве св. Јована и св. Спаса у Кртолима. П VII/1896, св. IV, стр. 193—194.
26. Цркве св. Георгија у Грбљу и св. Георгија у Пелинову. П VII/1896, св. V, стр. 274.
27. Црква св. Георгија у Љешевићима, П VII/1896, св. V, стр. 274.
28. Црква св. Георгија у Шишићима. П VII/1896, св. V, стр. 274—275.
29. Одговор на отворено писмо. П VII/1896, св. VIII, стр. 456.
30. Цркве у Бијелој: Риза Богородице. П VII/1896, св. X, стр. 560—563.
31. Црква у Ђеновићима. П VII/1896, св. XII, стр. 706—708.
32. Старинска црква св. Луке у Кртолима и њена околина. Српски Магазин, Нови Сад, II/1897.
33. Манастир Режевићи у Паштровићима. Ш 1897, стр. 38—44.
34. Црква покрова св. Богородице. П VIII/1897, св. I, стр. 28—30.
35. Ustrići. (О православној епископији у Стону). СГ XVIII/1897, бр. 26.
36. Црква Свети Никола у Баошићима. П VIII/1897, св. XI, стр. 685—690.
37. Цркве у Луштици. П IX/1898, св. I, стр. 39—44; св. II, стр. 126—133; св. III, стр. 222—224; св. IV, стр. 291—293; св. V, стр. 347—349.
- Постоји и сепарат.
38. Превлака. ДК III/1899, стр. 81—82.
39. Манастир Бања. ДК III/1899, стр. 95—100.
40. Цркве и манастири у Опћини Будванској. Г VIII/1900, бр. 11, стр. 172—179; бр. 12, стр. 190—194; IX/1901, бр. 1, стр. 11—15; бр. 2, стр. 28—30; бр. 3, стр. 43—45; бр. 4, стр. 59—62; бр. 5, стр. 74—77.

Постоји и сепарат.

41. Ђурђевац. (Црква св. Георгија у Поборима). Ш 1901, стр. 39—41.

42. Манастир Савина у Боци Которској, В XII/1901, св. III, стр. 224—230; св. IV, стр. 351—358; св. V, стр. 438—448; св. VI, стр. 544—551; св. VII, стр. 628—638; св. VIII, стр. 748—755; св. X, стр. 956—966; св. XI, стр. 1043—1052; св. XII, стр. 1146—1157; XIII/1902, св. III, стр. 218—227.

Постоји и сепарат штампан 1901. године, само на истом име гласи: Владимир Црногорчевић.

Дјеломично је прештампано без потписа у „Српском гласу“ XXIII/1902, бр. 16—20.

43. Rječnik hrvatskoga jezika. СГ XXII/1901, бр. 18.

44. Slike iz орсѣга zemljopisa. ГЦ 1901, бр. 19.

Потпис: Ц.

44. рдн

45. Мистични број седам. Д X/1901, бр. 28.

46. О натпису Богородичине цркве на Бешки. ГЦ 1901, бр. 31.

47. Црна Гора пред пријеким судом »Narodnoga Lista«. Д X/1901, бр. 49.

Прештампано и у „Гласу Црногорца“.

48. Солила. (Раван у подручју Кртола). Ш 1902, стр. 39—41.

49. Цркве у Грбљу. Г X/1902, бр. 1, стр. 6—7; бр. 2, стр. 22—25; бр. 3, стр. 40—45; бр. 4, стр. 55—59; бр. 6, стр. 90—94; бр. 7, стр. 114—115; бр. 8, стр. 132—134; бр. 9, стр. 144—149; бр. 11—12, стр. 189—191; XI/1903, бр. 3, стр. 44—47; бр. 4, стр. 58—60.

50. Православље пред пријеким судом »Narodnoga Lista«. СГ XXIII/1902, бр. 5.

Прештампано и у „Гласу Црногорца“.

51. Руски споменици у Боци Которској. Srgj, Dubrovnik, I/1902, бр. 3, стр. 120—122.

Потпис: М. III. Ц.

52. Кнежеви Војновићи и спљетско »Jedinstvo«. Д XI/1902, бр. 15.

Душан П. Берих